

Stieg Mellin-Olsen in memoriam

Gunnar Gjone

Professor Stieg Theodor Mellin-Olsen døde den 26. januar 1995 nær 56 år gammel. Med ham har Norge og Norden mistet en av sine fremste fagdidaktikere.

Stieg Mellin-Olsen var født i Bergen 30. april 1939 som sønn av gullsmed Eyolf Mellin-Olsen og ekspeditør Peggy Mellin-Olsen. Etter examen artium tok han til med studier i realfag, først ved Universitetet i Bergen og så ved Universitetet i Oslo, hvor han tok hovedfag i matematikk i 1964.

Fra 1965 til 1970 var han lektor i ungdomsskolen. I denne perioden engasjerte han seg sterkt i matematikkundervisningen og skrev en rekke artikler. På denne tida sto matematikkundervisningen sterkt i fokus. Sjelden har den vært omfattet med så stor interesse – innføring av den såkalte ”moderne matematikken” fikk stor oppmerksomhet. Hans engasjement ble lagt merke til og i 1970 ga han ut boka *Undervisningsprosjekter i matematikk* der han tok for seg 13 forskjellige ikke-skandinaviske matematikk-prosjekter fra barneskolen. Boka var skrevet på oppdrag fra ”Matematikk-undervisningens Nordiske Komité” (MUNK), og den viser hvor godt han var orientert om utviklingen i en rekke land.

Omtrent samtidig kom også metodikkboka *Matematikk i ungdomsskolen*. Den ble raskt tatt i bruk i lærerutdanning og fikk på kort tid en sterk posisjon. For mange av oss var dette det første møtet med matematikkundervisning som noe mer enn å undervise matematikk. Stieg Mellin-Olsen skrev også lærebøker i matematikk for ungdomsskolen. De første var i samarbeid med Torgeir Bue. I 1971 utga han *Strukturert matematikk for 8 klasse*.

I 1970 begynte han så som metodikklektor ved Pedagogisk seminar ved Universitetet i Bergen. En stilling som han hadde fram til 1977. Dette var en spennende periode i Norge for matematikkundervisningen og fagdidaktikken.

Gunnar Gjone är professor vid Universitet i Oslo och norsk representant i redaktionsrådet för Nordic Studies in Mathematics Education, NOMAD.

I grunnskolen var en opptatt av innføring av Mønsterplanen og etterdønningene etter den ”moderne” matematikken. I gymnaset (videregående skole) sto en midt oppe i store omveltninger. Lærerutdanningen var i støpeskjeen, og en rekke yngre hovedfagsmatematikere gikk inn i lærerhøgskolene. Vi fikk den første oppblomstringen av et matematikkdiraktisk miljø i Norge. Stieg Mellin-Olsen sto sentralt i gruppen av fagdidaktikere og han var en ledende person i oppbyggingen av det matematikk-didaktiske miljøet i Norge.

Stieg Mellin-Olsen oppholdt seg også en periode i England. Under dette oppholdet presiserte han begrepet instrumentalisme mot læring: ”Instrumentell læring er læring individet griper til når det ønsker å oppnå noe annet enn selve innholdet i læringen” – for eksempel for å gjøre inntrykk på læreren. Innføringen og utformingen av dette begrepet har internasjonalt blitt stående som et av Stieg Mellin-Olsen viktige bidrag til fagdidaktikken. Artikkelen *Instrumentalism as an Educational Concept* i *Educational Studies in Mathematics* i 1981, er en ofte sitert referanse innenfor matematikkdiraktikk.

Stieg Mellin-Olsen arbeidet nært mot en rekke internasjonale miljøer og grupper. Utenom Norden hadde han et tett samarbeid med Michael Otte i Bielefeld, og han hadde mange gode kontakter i England. Han var medlem av den internasjonale *BACOMET*-gruppen (*BACOMET*: Basic Components of Mathematics Education for Teachers). Som medlem av denne gruppen var han med på å arrangere en rekke internasjonale konferanser og å gi ut bøker om matematikkundervisning.

I 1975 utkom boka *Skolens vold* som Stieg Mellin-Olsen skrev sammen med Rolf Rasmussen. Temaet i boka var hvordan skolen opptrådte overfor de foreldrene som hadde barn som ikke var så skoleflinke. I boka ble dette forholdet presentert fra foreldrenes side. Den ble umiddelbart gjenstand for stor interesse og fant sin naturlige plass i lærerutdanningen. Boka var også et uttrykk for Stieg Mellin-Olsens engasjement når det gjaldt svake grupper i samfunnet.

Det er rimelig også å se dette i sammenheng med Stieg Mellin-Olsens dype politiske engasjement. Han var aktiv på venstresida i norsk politikk. Det var viktig for han at matematikkundervisningen ble satt i et politiske perspektiv – noe som han bidro til blant annet gjennom artikler i *Klassekampen*.

Stieg Mellin-Olsen arbeidet og publiserte i en tid da fagdidaktikken var i rask utvikling internasjonalt og nasjonalt. Det tok imidlertid tid før det ble en egen akademisk disiplin ved universitetene i Norge.

Anerkjennelsen av hans akademiske arbeider tok noe tid i Norge, selv om han tidlig fikk internasjonal anerkjennelse for sine arbeider i matematikdidaktikk.

I 1977 kom boka *Læring som sosial prosess* der instrumentalisme-begrepet fikk en allmenn framstilling. Boka slo godt an og ble et sentralt verk innenfor fagdidaktikken i Norge.

Stieg Mellin-Olsen tiltrådte som førsteamanuensis ved Bergen lærerhøgskole i 1977 og arbeidet der fram til 1991. Han gikk inn i en aktiv periode med skriving av lærebøker og forskningsarbeider. I 1978 hadde han sammen med Ragnar Solvang gitt ut *Matematikk fagmetodikk* som var ei lærebok beregnet for universitetenes lærerstudenter. Noen år seinere, i 1984, kom *Eleven, matematikken og samfunnet* som blei ei viktig pensumbok innenfor lærerutdanningen, både ved de pedagogiske høgskolene og universitetene.

To begivenheter fra perioden ved Bergen lærerhøgskole bør trekkes fram: For det første – tidsskriftet *TANGENTEN*, som kom med sitt første nummer tidlig på høsten 1990,

TANGENTEN kom på Caspar forlag. Stieg Mellin-Olsen har stått sentralt i oppbyggingen av dette forlaget, som har gitt ut en rekke bøker som brukes innenfor lærerutdanningen i Norden.

I forordet til det første nummeret av *TANGENTEN* finner vi et program for tidsskriftet: "Kvinneperspektiv, fleirkulturelt perspektiv, matematikken under høgteknologien, og sjølsagt - mykje metodikk." *TANGENTEN* gjenspeiler også Stieg Mellin-Olsen interesse for land i den tredje verden. Allerede i første nummer finner vi en reportasje om Sør-Afrikanske forhold. Dette ble fulgt opp av artikler om Mocambique, som også Stieg besøkte ved en rekke anledninger.

TANGENTEN gir et interessant tidsbilde av matematikkundervisningen i Norge. Kort før han døde trakk han seg tilbake som redaktør. Han etterlot seg et tidsskrift i vekst, som han oppsummerer det: "Nå er *TANGENTEN* i vekst. Bladet har fått mange entusiastiske bidragsytere fra skolen. Det faglige nettverket er i vekst, slik at vi lettere snapper opp noe av den spennende undervisningen som skjer i mange klasser. En rekke lærerutdannere bruker bladet i sin undervisning, og skaper broer til praksis".

Det andre forholdet som bør trekkes fram fra denne perioden var dannelsen av forskningstidsskriftet *NOMAD*. I denne prosessen var Stieg Mellin-Olsen en av drivkreftene.

Fagdidaktikken var i ferd med å etablere seg som en forskningsdisiplin i Norden og Stieg Mellin-Olsen sto sentralt også i det nordiske samarbeidet. Han var en drivkraft i det nordiske forskernettverket. Forskernettverket ble et forum for matematikdidaktikere og

en naturlig videreføring var et tidsskrift. Idéen til tidsskriftet ble unnfanget ved et besøk som Stieg Mellin-Olsen hadde i Göteborg i november 1988. Gjennom flere møter ved Matematikavdelningen, Institutionen för ämnesdidaktik, Göteborgs universitet ble grunnlaget lagt. Første nummer kom høsten 1993 og Stieg Mellin-Olsen var en av to norske redaktører.

Det som kanskje gjorde Stieg Mellin-Olsen mest kjent internasjonalt, var boka *The Politics of Mathematical Education*, som ble utgitt på Kluwer forlag i 1987. I boka blir matematikkundervisningen analysert fra et politisk standpunkt. Denne boka er også et viktig bidrag fordi den viser Stieg Mellin-Olsens evne til å trekke inn ulike teorier for å belyse matematikkundervisningen. I boka trekker han fram – utvikling i land i den tredje verden, Batesons kommunikasjonsteori, Freud og tidlig sovjetisk aktivitetsteori.

Tilsvarende ulike perspektiver presenteres i boka *Kunnskapsformidling. Virksomhetsteoretiske perspektiver*, utgitt på Caspar forlag i 1989. Dette er ei spenstig bok. Den kan nok kritiseres for å være noe springende og ikke framstå som et avsluttet arbeid, men den inneholder en mengde idéer og innfallsvinkler, og er et godt grunnlag for en spennende videreføring.

I 1991 ble Stieg Mellin-Olsen professor i praktisk pedagogikk ved Universitetet i Bergen. Hans fagdidaktiske arbeider hadde fått akademisk anerkjennelse i Norge. I Bergen var oppgavene mange. Oppbyggingen av et 1-årig praktisk pedagogisk studium var en viktig oppgave, en annen var oppbyggingen av fagdidaktiske studier som skulle lede fram til hovedfag og doktorgrad. Ved Stieg Mellin-Olsens bortgang var han opptatt av forberedelsene til å arrangere *PDME 3*, den tredje konferansen om *Political Dimensions in Mathematics Education*.

Stieg Mellin-Olsen hadde også en rekke andre interesser. Han var for eksempel forfatter av ungdomsbøker. For boka *Skillelinjer* som kom ut i 1978 fikk han Gyldendals debutantpris. En annen av bøkene – *Guttene i obsen* – har blitt oversatt til svensk og dansk.

Stieg Mellin-Olsen har hatt en stor betydning for utviklingen av fagdidaktikken i Norge, og vi må også si i Norden. Bergensmiljøet i matematikdidaktikk utviklet seg under Stieg Mellin-Olsen til et livskraftig og betydelig fagdidaktisk miljø. Han ble et forbilde for en generasjon av fagdidaktikere og gjennom sitt internasjonale engasjement ble han et bindeledd mellom norske og utenlandske miljøer.